

LBRIS

We know
books

Ariadna Șalari

Labirintul

EDITURA SENECA
BUCUREȘTI, 2025

Notă către cititor

Romanul *Labirintul* al Ariadnei Șalari apare acum pentru prima dată într-o ediție cu grafie latină reluând textul original publicat în alfabet chirilic în 1990. Proiectul editorial a fost inițiat de Asociația pentru Cultură și Arte Arbor și face parte dintr-un demers mai amplu de recuperare și valorizare a patrimoniului literar basarabean.

Pe lângă *Labirintul*, ediția de față include și romanul *Venetica*, precum și un calup epistolar inedit: câteva scrisori adresate Ariadnei Șalari de către poetul avangardist Sașa Pană în 1950 – primul an de la despărțirea lor. Aceste scrisori oferă o perspectivă personală și emoționantă asupra vieții autoarei și a mediului literar bucureștean în care a fost activă înainte să revină în Basarabia.

Reeditarea celor două romane, *Labirintul* și *Venetica*, a fost realizată sub egida Editurii Seneca, cu sprijinul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și al Institutului de Matematică și Informatică „Vladimir Andrunachievici” din Chișinău, instituții care au contribuit la procesul de digitalizare și transliterare a textelor originale.

Adresăm mulțumiri istoricului de artă Constantin I. Ciobanu, fiul scriitoarei Ariadna Șalari, care și-a dat acceptul pentru reeditare și ne-a pus la dispoziție documente din arhiva familiei.

* * *

Asociația *Arbor*, fondată în 2017, este cunoscută pentru proiectele care susțin legătura culturală dintre România și Republica Moldova. De-a lungul timpului, *Arbor* a organizat zeci de expoziții de artă în spații proprii sau în parteneriat cu muzee, biblioteci și centre culturale din ambele țări. De asemenea, a inițiat proiecte educative, culturale și de recuperare a memoriei istorice precum *Cultura Bus*, *Romanul românesc din stânga Prutului*, *Povești abandonate*, *Dragă Chișinău*, *Caravana amintirilor din GULAG* și altele.

Asociația *Arbor* a publicat mai multe volume dedicate unor nume ale artei basarabene: Valentina Rusu Ciobanu, Ghenadie Popescu, Mark Verlan.

Cuprins

5	Prefață
17	Labirintul (<i>roman</i>)
453	Epistolar
489	Venetica (<i>roman</i>)
677	Galerie foto
699	Biografie
701	Opera literară
702	Notă către cititor

*Precum lumina vădește întunericul și pe sine însăși,
tot așa adevărul este măsura neadevărului și a sa însuși...*

Spinoza

Duduița are ochi slavi, frumoși, de culoarea jadului albastru-verzui. De după genele-i lungi, negre, urmărește cu ce tupeu măsluiește cărțile colonelul uscățiv, cu figura cam brutală, cazonă, pe care ea îl chibițează.

Cvartetul de pocheriști joacă într-un salon-galerie cu pereții îmbrăcați în tablouri pe care sunt înveșnicii boieri mustăcioși, în ișlic și anterie, și alți privilegiați de origine mai contemporană, în costume de gală, ungurești, cu brandenburguri și căciuli cu egrete.

Pe duduița o supără perdeaua de fum ce-i înfășoară pe jucători și-i înțepă ochii, dar nu îndrăznește să se ridice și să plece, pentru că la cel mai mic gest de repliere, colonelul, care e *en pointe de vin*¹, o apucă de mână subțire cu urme de acizi și chimicale, și o roagă:

— Nu! Nu! Să nu-mi pleci, domniță! Mai chibițează-mă, că-mi aduci baftă!

Duduița se reazăză intimidată de îndrăzneala amabilului colonel, pe care-l amuză stinghereala ei.

— Ce să fac, dacă n-am carte!, se plânge unul dintre parteneri, comerciantul angrosist Ilie Balotă, suportând cu resemnare expresia satisfacției răutăcioase de pe fața colonelului, căruia, ca de obicei, îi merge și azi jocul.

¹ Coleacă afumat (în limba franceză în original)

Ilie Balotă, comerciant îmbogățit în vremea războiului, înțelege că relațiile înalte se țin cu cheltuială, de aceea permite să fie dijmuit de *abilul* jucător de cărți, care este șeful jandarmeriei albaiuliene. Azi joacă pierzând în salonul unei prospere case din Alba Iulia, a doctorului ginecolog Titus Mardaș, posesor al celor mai iscusite mâini, gata să salveze oricând cinstea fetelor de neam, nemăritate, și a cuconițelor nedoritoare să se împovăreze cu prea mulți copii. De pe urma acestei „dibăcii“ doctorul a ajuns cea mai cunoscută, mai prețuită și mai prosperă figură din oraș, unul dintre stâlpii notabilităților locale, o adevărată personalitate, mai ales după ce prin soția sa și-a descoperit și o veche castă cu blazon nobiliar, a cărei descendență e arborată în picturile de pe pereții salonului-galerie.

— Cine face cartea? Zi-i, Puiule!

Puiul e moșierul Cezărică Rareș, care are ceva din alura ducelui Mussolini. În tot cazul, ține să arate ca și dânsul și-i oricând cu numele ducelui pe buze. Îl socotește pe duce sânge-pur, nobil, roman. Or, ginta romană e dovadă celei mai pure rase!

— Rasa germanicilor, pfiu! – face el disprețuitor, – să nu ne bată dumnealor capul, dar germanicii se aflau încă în stadiul de barbarie când romanii cuceriseră lumea! Or, noi, fraților, să nu uitați că suntem romani, ca și ducele!

Conștiința *nobilei rase* însă nu l-a împiedicat pe Cezărică Rareș să săvârșească diferite mașinații politice de pe urma cărora s-a ales cu acțiuni la Societatea Căilor Ferate. Când lipsește colonelul de jandarmi, el își bate joc de dânsul:

— *Voyons, mais ce sont des abrutis!*¹ Ce vreți de la un Moș Teacă! Parcă aștia cunosc ce-i aceea *le train de vie!*²

Moș Teacă se răzbună, la rândul său, tunzându-l la cărți ca pe un berbec.

¹ Ce vreți de la niște abrutizați? (în limba franceză în original)

² stil de viață (în limba franceză în original)

Cel mai nepăsător din cvartetul pocheriștilor e stomatologul, ginerele gazdei, un pișicher al naibii, de altfel. Îți face impresia că-l încântă să-i piardă jandarmului care umblă cu cacealmalele și le însușește bănișorii.

Moșierul, când pierde, râde cu ghimpi. Stomatologul îl tachinează că „interesul lui pentru femei se mărginește la damele de pe cărțile de joc, altminteri și-ar fi găsit și el un chibiț simpatic, ca duduța, și ar câștiga!“

Moșierul ridică numai ochii și-i aruncă o otheadă curioasă duduței-chibiț, care sub această privire se îmbujorează ca o floare de mac și vrea să se ridice de la masa pocheriștilor. Dar colonelul o prinde iar de braț:

— Stai, duduța! Mi-ai fost încredințată ca talisman și-mi aduci noroc! Nu-ți dau voie să mă părăsești!

Duduța își coboară din nou ochii, reșezându-se, ca să audă:

— Vă jur pe onoarea mea, eu cu prietenii mei nu trișez niciodată!

— Al dracului mai ești, monșer! Unde stă scris cum ne califici! De altfel, nu ești dumneata cel mai mare trișor, s-o știi! Sunt alții care te întrec! Șeful de jandarmi, în care țintește aluzia, departe de-a se șifona, râde zgomotos.

— *Pas mal, pas mal du tout!*¹, rânjește deocheat și moșierul. Intri în nemurire, colonele! Cu o așa baftă devii de-a dreptul... porcos!

Stomatologul își împinge mai comod pe scaun șezutu-i voluminos și cu o schimă disimulând scârbă, îl pătrunde ironic pe partenerul norocos. Dar acesta chicotește numai morocan, înțepenit în vestonu-i militar, încheiat strâns deasupra corsetului.

— Ia mai taci, domnule, că nu te știam atât de „altruist“ cu bafta altora!

— Eu sunt invidios din născare și n-ascund acest păcat de nimeni!

Moșierului îi tremură nervos mâna care-i trădează cartea proastă. Nasul cu nările-i cărnoase, febrile, răsufală greu văzând cum i se

¹ Nu-i rău, nu-i rău deloc (în limba franceză în original)

topesc arginții! Numai Ilie Balotă, comerciantul îmbogățit în vremea asta de război, pierde impasibil, fiindcă își poate permite să fie risipitor.

— Ei, ți-a tras clapa?! Ce să-ți fac, coane, dacă n-ai cap! Uite, excelența sa, *c'est le veinard*¹!, ricanează ironic angrosistul.

— Da' matale ai un nărav de partizan, vericule!

— Rușii sunt partizani, domnule colonel! Eu sunt comerciant cinstit!

— Ce mai vorbă! Parcă n-am ști noi cât ești de cinstit!

— Mie să-mi spuneți asta, domnule colonel? După ce eu vă îndestulez pe toți... cu bunățaturile de acolo!

— Să am pardon, domnule! Cu trofee! Acelea-s trofee, *mon garçon*²! Iar trofeele-s dreptul legitim al oricărui cuceritor!...

— Și icrele negre?! Nu cumva ați uitat cine v-a făcut rost... special pentru dumneavoastră!... se avântă cu emfază angrosistul.

— Care icre?! Că eu de când nu le-am mai văzut în... în camera mea?!, râde gros colonelul sfredelindu-l cu ochi mici, împungăreți, încărcăți de trufie nesătulă.

— Nu-s eu de vină, domnule colonel! Ci partizanii!... De ce-i lasă să se cabreze!? Ne atacă eșaloanele cu proviant și le aruncă în aer. Rămânem fără... fără trofee, după ce cu atâta greutate le-am dobândit!...

— Da' voi, fraților, nu știți cum trebuie făcut ca străjnicul năvăș să nu te trântescă?!, ricanează moșierul, care are un grajd cu armăsari și iepe de rasă. Bagă pintenii în el, domnule! Și nu s-a mai cabra!

— Chestia cu partizanii e un rahat! Niște cimpanzei fanatizați de revoluție! Multă vreme n-o să reziste!, ridică din umeri infailibilul colonel.

— Plusez, domnule! Ia să-ți vedem cărțile!

— Chintă de ași! Regret. Full de popi!

¹ iată norocosul (în limba franceză în original)

² băiete (în limba franceză în original)

Celei care chibițează i se năzare deodată că spațiul din jurul cvartetului de pocheriști s-a strangulat subit, iar aceștia, pierzându-și fărămă de identitate spațială, au rămas fără nicio legătură cu viața. În schimb, restul spațiului subzistă sub forma unui perete-galerie. Acest perete înveșnicind o memorie străină – memoria trecutului –, e tot ce a rămas teafăr din viață: ceva frumos, care vrea să sară peste opreliștea vremii, ca să oprească timpul în loc. Tot ce merită să rămână din viață e acest spațiu, unde pana de artist a înveșnicit o memorie străină. Îndeosebi memoria aceluia mustăcios care aduce a haiduc e surprinsă de o tușă inspirată. Haiducul are niște formidabile mustăți și mâini impresionante. Golul spațiului, ce slujește drept fundal, înserează anumite fenomene optice, întărind impresia de densitate, de consistență și volum a întregii imagini, creată cu multă pătrundere și har artistic.

Ce plăcut e să contempli acest univers aparte, așa cum arată desolidarizat de restul lumii. E o lume moartă, lipsită de graiul cuvântului, dar care-i mai elocventă și mai frumoasă ca tot ce se vede împrejur. Aceste două contacte într-un spațiu unic îi trezesc neașteptat dilema. Ce există într-adevăr: consistența Presentului, imprudent și agresiv, ori imaginea moartă, impasibilă a unui Trecut ce nu se lasă dat uitării?

Pentru un moment, spațiul integrat de peretele-galerie o face să uite cu totul de fracțiunea aceea a lui strangulată de caierele de fum de țigară unde domnesc, cuprinși de patima jocului, pocheriștii. Tânăra se delectează cu imaginea portretului izbutit, conchizând în inima sa că visul unei întruchipări e de o mie de ori mai real decât o realitate prezentă. Și dacă există un Dumnezeu creator, el este neapărat un visător căruia i se potrivește cel mai bine întruchiparea pe care i-a dat-o Rodin, când a făcut să țâșnească din marmoră acea formidabilă mână – simbol al creației dormitând în forțele haosului! Azi însă acest Dumnezeu o fi pogorât de dincolo de lume nu ca să creeze, ci ca să nimicească tot ce a creat! Căci prin formidabila mână, țâșnită din marmora lui Rodin, irupe impulsul violenței și al haosului reintegrat!

— *Une goutte de Porto!*¹, i s-a făcut sete colonelului de jandarmi. Aduceți încoace o baterie de la gheață și am să vă arăt îndată cum se surpă un colos pe picioare de lut – fosta marea Rusie!

— Poate să nu ne grăbim a fi prea curând optimiști!

— Vai de mine, cucoane, nu cumva dumneata mai crezi în comunism? În cazul acesta, să știi că noi suntem ultima ediție civilizată!

— Eu, unul, mă retrag din pasă!

— Cum, bre, păi chinta matale e aproape regală!

— Cu un așa noroc ca al dumitale, colonele, ne ruinezi pe toți!

Colonelul râde:

— Prea e prost întocmită lumea asta ca să nu fie nevoie, din când în când, de câte o „epurare“ de-asta rodnică! Führerul, vă spun eu, e omul veacului nostru, un Napoleon modern care a înțeles starea de spirit ce domnea în Europa. Europa nu mai este Europa de pe vremuri, de aceea n-a fost în stare să rezolve criza mondială. Dar Hitler s-a priceput. El e acea mână forte care a primenit atmosfera Europei, a încadrat o nouă ordine și a impus Europei dominația poporului de cea mai pură rasă!

Pentru colonel succesul Führerului e sensul potenței sale arivistice. Chiar și Cezărică Rareș, care se socotește om cultivat, superior și într-un fel pacifist, deasupra oricăror discriminări rasiste, în ascuns îi invidiază pe colonel și pe alde Balotă pentru abilitatea cu care-și urzesc ițele și-și aranjează interesele, pricepându-se să stoarcă gologani de unde nu te-ai fi așteptat, deviza fiindu-le: „Caută, găsește și însușește!“

— Vă spun eu, continuă să peroreze colonelul. Hitler e primul care și-a dat seama că poate face din Europa ce pofteste! Nu este astăzi Europa la picioarele sale?! Dacă nu ne-am fi aliat cu neamțul, ne aștepta și pe noi aceeași soartă, așa săraci cum suntem în tehnică militară!

— Franța avea tehnică și ar fi putut să-i reziste!, ținu să precizeze moșierul.

¹ Un strop de Porto (în limba franceză în original)

— Dar Franța n-avea chef să se războiască, se amestecă stomatologul. Lui Hitler, pur și simplu, i-a mers fiindcă nicio țară nu se pregătea serios de război!

— Vreți să spuneți că Hitler nu-i o figură extraordinară?, se înfocă colonelul. Atunci cum explicați că în fața lui au bătut în retragere și englezii?

— Nici englezii n-au chef de război!...

— Dar rușii? Nu vedeți că sunt îmbucățiți și nu mai știu ce să facă? Măine-poimăine cade Moscova! Hitler, ca și Napoleon, va păși prin porțile Kremlinului!...

— Tot ce se poate! Dar Hitler câștigă războiul nu fiindcă-i Napoleon! Napoleon – acela, da, s-a bătut cu toată Europa! Pe când Hitler n-a avut cu cine se bate. Europei nu-i ardea de război. Europa a devenit o cadână bucuroasă să intre în haremul cuceritorului, numai s-o scutească de efortul de a-și apăra integritatea! Europa își merită soarta! Cât despre Führer, e numai beneficiarul unor împrejurări favorabile. A știut să profite de pe urma liturgiilor pacifiste ale lui Chamberlain et compania!..., nu se lasă moșierul.

— Dar rușii? Ce streche a dat în ruși de fug din fața neamțului? Doar rușii au știut totdeauna să se bată! De la ruși și Napoleon a încasat-o până la urmă!, zice stomatologul.

— Pe ruși i-a vândut Iuda! Parcă nu știți că tot partidul lor e din ăștia! Și unde ați pomenit ovrei războinici?! Ovreii stau să facă bani și nu război!...

— Lasă că face „ordine“ Führerul și acolo! — chicotește colonelul, atent însă la cartea lui.

— Să nu se întindă „ordinea“ Führerului și până la noi, așa aliați cum ne aflăm!, strecoară moșierul scârbit, dar mai degrabă ca să-i irite pe cei ce-și realizau comăndul din beneficiile frontului.

Colonelul rânjește colțos și, sfredelindu-l pe Rareș cu ochisorii-mici și veninoși, începe să-l dascălească:

— Coane dragă, în război e ca și în afaceri: ori pierzi, ori câștigi! N-oi fi vrând ca, de hatărul politicii matale francofile, să renunțăm la

laurii unei victorii sigure și să asistăm la propria noastră înmormântare?!

— Las' că și așa mor destui de-ai noștri! Nu citiți necrologurile din gazete?!

— Da' matala cum oi fi vrând? Să mănânci și icre negre de la Odessa, și să nici nu pierzi nimic? Fă-ți cruce, coane, că nu împărtășim destinul Poloniei și al celorlalte popoare! Da' bolșevicilor așa le și trebuie, dacă-s bolșevici! Deodată ochisorii i se opriră la obrazul subțire, palid în clipa asta și cam tras, al duduței ce-l chibița. O apucă de mână:

— Da' matala, domnițo, îmi pare că ești basarabeancă și în '40 ai stat la bolșevici! Ia spune-ne, drăguțo, cum arătau dumnealor?

— Cineee?!, strecoară candid duduța, studentă în anul I la Politehnica din București.

— Păi, ăștia... bolșevicii! Cred c-ai văzut destui!...

— Bolșevicii?!, studenta ridică din umeri. Pe urmă înalță în direcția colonelului, care o mănâncă din ochi, o privire și mai candidă și o croiește cu cel mai inofensiv glăscior:

— Știu eu, cum să vă spun?... Îmi pare că arătau cam... cam ca dumneavoastră!...

— Cee?! Șeful de jandarmi tocmai sări din fotoliu, înroșindu-se ca un chipăruș iute.

Duduța se grăbi să-l liniștească:

— Da' cum ați fi vrut să arate?! Erau și ei cu ochi, nas, gură, ca tot omul! Ori poate vă închipuiți că mai au și coarne și copite... dacă-s bolșevici!

Moșierul murea de răs. Hohoteau și ceilalți. Colonelul se strâmba acru într-un dinte fals, dar râdea și dânsul. Primise provocarea studentei ca să arate că știe să prețuiască umorul.

Veselia din salonul-galerie adusese câțiva curioși ce țâșniseră din încăperile vecine. Un tânăr frumos, ce amintea de Rudolf Valentino, intră precipitat și se opri în fața celei ce stârnise explozia de veselie.

— Mai! Unde ai dispărut? Eu te caut peste tot...

— Tinere Dorici, i se adresă moșierul Rareș, făcându-i din ochi. Ai o soție delicioasă! L-a și dat gata pe domnul colonel!

— Uite ce baftă i-a adus!, se vârî pe fir și angrosistul Balotă, arătând spre teancul de bancnote din fața norocosului pocherist.

Colonelul, înviorat, râdea acum fără nicio tortură și se grăbi să măture cu palma de pe măsuță și să vâre în buzunarul tânărului un clițșor mai mic de bancnote, răsplată pentru chibițare.

* * *

— Mai! Cum de-ai nimerit între pocheriști? Parcă nu te știam abtăiată după jocul de cărți!

— M-a vârat încoace drăguțul tău de tătic!

— Papa?!

— M-a încredințat colonelului să-i fiu chibiț!

Tânărul ridică din umeri:

— Zău dacă n-a înnebunit babacul!

— Te pomenești c-o fi vrând să-mi câștig chibițând zestrea pe care nu i-am adus-o ca noră!

Fac haz amândoi.

Lângă barul improvizat, bărbații beau și fac politică.

O subretă drăgălașă le servește doamnelor cafeluțe și înghețată. Sufrageria s-a dublat datorită glasvandului desfăcut care a adăugat-o la salonul vecin. Grupul din preajma barului servește gustări reci, coniac franțuzesc și chiar whisky englezesc, procurat cine știe pe ce căi clandestine. Doamnele preferă vermul dulce de culoarea rodiilor răscoapte. Discuțiile, cum e firesc, se învârt în jurul noutăților de pe front. Listele de necrologuri agită toată lumea.

Ion Dragulea, căpitan activ, sosit în permisie, discută cu un ofițer albaulian, pare-se din serviciul intendenței.

— Atâtea jertfe, domnule, pentru țara noastră mică, e prea din cale afară! Ce căutăm noi la Odessa? Ce am pierdut noi acolo?...

— Dumneata n-ai să faci niciodată carieră, dragul meu! Cum să ieși din joc când partida e aproape câștigată?! Ai uitat cât am avut de tras în celălalt război de la păcătoasa aceea de pace separată cu Kaiserul?! Dar atunci măcar n-aveam încotro! Eram încolțiți fără ieșire! Acuma însă trebuie să fii prost să nu mergi până la capăt cu un aliat puternic și victorios! Și apoi riscul, domnule, e un nobil resort!

— Halal onestitate!, se revoltă Ion Dragulea. Zi mai bine că-i în stilul vremii noi care se conjugă cu lipsa de orice scrupule, plus o tehnică militară ultramodernă!

— Aici ai dreptate, dragul meu!, face mustăciosul din serviciul intendenței. Nu bravura, nu eroismul gratuit e stilul vremii noi, ci iruperea fulgerătoare care sparge orice baraj de rezistență și preface întreg patrimoniul adversarului într-un magnific cimitir de cadavre!... Da, da, domnilor, ăsta-i stilul noii vremi, care va crea viitoarea lume civilizată! Führerul știe ce face! În viitorul cel mai apropiat el va pune lucrurile la punct, instaurând noua ordine pe toate meleagurile bântuite de comunism și de despoția iudaică! Această ordine nu va mai fi rutina acceptată de veacuri pentru a menține anumite aparențe ale decenței umane, ci o revoluție fără de precedent, fiindcă va discredita toate valorile vechi care și-au trăit traiul! Chiar dacă pare monstruoasă această revoluție, ea nu e sinistră, ci doar surprinzătoare. Altminteri, nu poate fi desființat stilul tradițional care a pervertit nu numai viața politică a statelor, ci a degradat însăși gândirea!..

— Ba, să am iertare, zice Dragulea. Prezența tiranilor și a dictatorilor n-a fost niciodată un semn de înzdrăvenire a statelor, ci mai degrabă semnul agoniei lor!

— Cazul Führerului și al lui Mussolini contrazic o asemenea experiență! E ceva fără precedent în istorie! Și-și impun în mod vital nu numai tactica blițului în purtarea unui război ci și noua organizare politică și socială! Așa că suntem nevoiți să ne scoatem pălăria în fața lor, domnilor!

— Tare le mai pasă lor de destinul Europei ingenucheate! Chiar și de noi, aliații lor, îi doare în cot!

— Ei sunt deștepți, camarade! A îngădui altuia să se ridice până la tine însemnează a-l ajuta să ți-o ia înainte!

— Atunci nu ne rămâne decât să ne masacrăm unii pe alții!... Să grăbim falimentul civilizației umane!

— N-o lua așa de tragic, dragul meu!

— Cum să n-o iei când națiuni întregi sunt exterminate, ori în cel mai fericit caz dezrădăcinate de la baștină și aruncate pe unde și-a încărcat dracul copiii!... Asta e fața și rolul domniei tiranilor! Dar cu ce se aleg până la urmă mai rămâne de văzut!

— Dar Franco a izbutit contra republicii roșii?! De ce n-ar izbuti și Hitler?! Are suficiente divizii blindate. Iar partizanii, cât or fi ei de fanatici, și-or da seama că luptă pentru o cauză pierdută! Doar și fanatismul fără pâine și unt se sleiește!...

Căpitanul Dragulea sosise în permisie dintr-un spital militar unde zăcuse fiind rănit la forțarea de la Cotul Donului.

— În chestia lui Franco, suspină căpitanul Dragulea, am să vă spun că singură Franța, cu pretinsu-i guvern socialist, i-a îngăduit victoria, hotărând neintervenția!

Căpitanul nu-i poate ierta nici acuma guvernului Blum că la vremea sa n-a înțeles că, încurajându-l pe Franco, își întărește inamicul secular, pe acea Germanie flămândă, dar care dispunea deja de suficient material de război, fiind angajată într-o politică revanșistă agresivă împotriva întregii Europe.

Împrejurul căpitanului au făcut cerc perechea Dorici și doamna Balotă, soția prosperului comerciant. Doamna Balotă l-a prins de braț pe căpitan și ține cu tot dinadinsul să-i comunice o senzațională afirmație, pe care a clupit-o din revista „Magazin“, unde un oracol modern le prezice nemților că-i așteaptă un succes formidabil care se va termina cu victoria definitivă, când Moscova va cădea și comunismul va fi stârpit din lumea întreagă!

— Halal oracol! Îl întrece pe cel de la Delphi! Acela se exprima ceva mai laconic!, râde tânărul Dorici.

Soția lui Balotă nu mai conținește cu noutățile. A schimbat însă placa:

Ați citit ultimul „Magazin”? Ce-o mai tămâiază pe Magda Goebbels! Asta zic și eu femeie emancipată! Cândva însuși Führerul i-a scălit diploma de învingătoare la jocurile olimpice!...

— Magda Goebbels mai e și o mamă bună și o gospodină exemplară!, se vâra pe fir cu o vizibilă insinuare o doamnă cu aspect impunător și profil clasic grecesc ce se apropiase între timp de grup și care era mama tânărului Dorici. Ea o fixează pe drăgălașa soție a lui Balotă cu un dispreț prost camuflat.

Soția angrosistului se simte lezată și înțelege să se apere luând oarecum în balon interesele de uz casnic ale exemplarei neveste a doctorului Goebbels.

— Nici vorbă că-i un model de ordine! Doar își ține în evidență toate garniturile, toate bibelourile, toate serviciile de veselă din vila Lanke și din castelul Schwanenwerder, unde totul e inventariat: fiecare pernuță de canapea, fiecă scrumieră de pe cămin, orice batistă de-a doctorului Goebbels cu monograma respectivă, chiar și fiecă dispozitiv de hârtie igienică e înscris la catastif!

Toți au pufnit în râs.

— Ce vreți? Spiritul rasei germane: practic, economic și organizat!

— Să am iertare, dar mie-mi miroase a zgârie-brânză!, îi scapă tinerei Dorici și primește drept răspuns de la soacra ei o otheadă caustică, aproape nimicitoare.

Îndată se porni o dispută însuflețită în jurul performanțelor soției doctorului Goebbels, aceasta fiind conjugată în superlative și luări în bășcălie, așa cum se întâmplă de obicei cu vedetele de renume mondial ori cu reginele „neîncoronate“.

— Femeile au ingeniozitatea ambasadorilor și-și pledează cauza cu atâta înverșunare, de parcă ar negocia cine știe ce tratat de importanță internațională!, i se adresă zâmbind tânărului Dorici căpitanul Dragulea.

— N-aveți dreptate, căpitane, își înfipse glăsciorul soția lui Balotă, care-l auzise. Nu doresc deloc să împart punctele de vedere ale altora. Nu jinduiesc nici măcar să fiu în pielea Magdei Goebbels. Dacă vreți

să știți, meticulozitatea ei practică îmi este chiar dezagreabilă. Are ceva de contabil. Or, mie îmi plac firile artistice, fie și un pic dezordonate!...

Mama tânărului Dorici o învălui cu o privire aspră și dezaprobatore. Dar soția lui Balotă, fără să se sinchisească, continuă să-i surdă căpitanului, cu care gurile rele spuneau că avusese o idilă înainte de-a pleca dumnealui pe front. Chipul doamnei Balotă – un pic vulgar, dar fermecător de mobil – avea un surâs adorabil. Doamna avocat Dorici, în schimb, o diseca cu acel surâs subțire ce se vrea binevoitor dar e de-o indiscreție malițioasă. Soția comerciantului nu se sfia să-i răspundă cu aceeași monedă lipsită de transparență.

— Vai, ce noră simpatică ai!, i se adresă ea la un moment dat, știind că scormonește într-o rană proaspătă.

Doamna Dorici, care avea motive să nu-și înghită nora, rezistă acestui duel frontal prefăcându-se absolut nepăsătoare. Dar soția angrosistului nu se mulțumi cu atâta. Sacu-i nesezat de bârfe avea zilnic nevoie de hrană proaspătă. Ea se dădu mai aproape de doamna avocat și se lipi drăgăstos și protector de pieptu-i masiv, cu aerul unei fetișcane ce-și îmbrățișează tandru mama sau mătușa. Obrajii doamnei Dorici se împurpurară sub avalanșa acestei insinuări mieroase, în timp ce un zâmbet acru și totodată stoic respingea consolarea umilitoare.

— *Oh, mon Dieu, que fait l'amour!*!, râdea de-acum, cu voioșia vibratoare a unei lame de cuțit, doamna Balotă.

Doamna avocat Dorici nu răspunse la început nimic. Arboră numai un aer de trufie rece și distantă, prin care-și sublinia oricând descendența aristocratică ce purcedea din Fanar dar prinsese colți heraldici în țara românească. În momentul următor însă se aplecă confidențial spre consolatoarea neavenită și-i strecură la ureche cu un glas malițios, repetând după Paul Valéry:

— *On ne sait jamais la femme avec qui l'on couche!*

¹ O, Doamne, ce face dragostea! (în limba franceză în original)

² N-o cunoști niciodată pe femeia cu care te culci! (în limba franceză în original)

Doamna Balotă îi azvârlă un colț de privire vexată, căci aluzia putea s-o vizeze și pe dumneaei – mai știi ce-o fi mirosit scorpia? Pufni însă într-un râs răsunător, de parcă o entuziasmase spiritul acesteia:

— *Oh, vous êtes sublime, madame!* Câtă franchețe brutală!...

Cealaltă ridică din umeri măsurând-o cu o nedisimulată ironie. Nu-i ierta aerul simpatic și cochet, toaletele prea țipătoare și aventurile deocheate. Doamna avocat Dorici știa să se îmbrace simplu și distins, asociind oricând culoarea veșmintelor sobre cu noblețea trăsăturilor unei femei trecute de prima tinerețe și cu gesturile stăpânite, cultivate de-o educație aleasă. Proaspetei nurori chipul soacrei îi amintea de tabloul lui Rembrandt înfățișând-o pe Estera în momentul când primește închinăciunea și supușenia lui Aman. Disprețul și condescendența Esterei față de marele demnitar îi trezesc un simțământ de umilință dureroasă. Noblețea trăsăturilor soacrei, ca și la Estera, dosite sub expresia de condescendență, sfidând și umilind, aveau o amprentă de lăuntrică melancolie ce te atrăgea și te intriga. Această femeie rece și mândră, pe care lumea bună albaiuliană o considera o achiziție râvnită pentru șicul de-a împărți trapeza cu o descendentă de veritabilă spiță aristocratică, avea maniere de regină și-și afirma personalitatea cu o distincție suverană, arătând oricând că disprețuiește lumea întrucât e în drept s-o facă! Or, ea disprețuia această lume și o privea de sus fiindcă o găsea prost crescută, nemanierată, de condiție joasă și ocupând locuri nemeritate la cârma societății pentru simplul motiv că se pricepea să facă bani. Rezervată și demnă, doamna avocat nu îngăduia nimănui intimitatea, se mistuia singură fără martori și fără nicio speranță de când unicu-i fecioraș îi jucase ultima festă, aducându-i în casă o noră străină, orfană, fără nume și zestre, ba încă și dintr-o provincie suspectă, unde băntuia bolșevismul!

Cineva îi ține piept căpitanului:

— Camarade, s-o știi, azi numai oamenii veritabili fac istoria! Iar acum e tocmai momentul unei reale renașteri! Or, forța motrice a

¹ O, sunteți sublimă, doamnă! (în limba franceză în original)

acestei renașteri e în mâna noastră, a veritabililor bărbați, oameni de arme! Noi vom găsi vectorii necesari ca să discredităm acele adevăruri tradiționale ale vulgului, ale maselor inferioare! Căci puterea se află de-acum încolo unde e în drept să fie! *Au diable L'Humanité!*¹ Franța și-a cântat cântecul de lebedă! Acuma îți face silă să ascuți Radio Paris! Dar parcă și înainte ce făceau? Își pierdeau vremea cu texte educative! Te învățau că nu trebuie să-i atingi pe puștii prost crescuți! Franțujilor le-a lipsit dintotdeauna disciplina. Or, astăzi, Apusul are nevoie de ordine și încă o dată de ordine! Iar noi, bărbații de pe frontul victorios, vom aduce acest fond motrice noii existențe umane! Acesta va fi tributul plătit de vulg oamenilor deștepți! Nici vorbă, că se face cu jertfe, dar parcă se poate revoluție fără jertfe?!

Tânăra Dorici dă semne de plictiseală. De atâta „politică” îi vâjâie capul. I-ar face mai multă plăcere să danseze, dar o strâng pantofii noi. Ori s-ar plimba prin salonul-galerie ca să contemple portretele, însă pe roșul ei, ca pe toți bărbații, îl atrag asemenea discuții. O ține de braț de parcă s-ar teme că iar o s-o șteargă și are aerul că vrea s-o îmbie să ia parte la dialogul controversat al „politicienilor”! Dar studenta tace învăluind cu privirea acea societate selectă albaiuliană în care a nimerit. Nu-i o fată șic, cum o înțeleg albaiulienii. Nu face parte dintre fetele durdulii, vesele și cu ardeiaș pe limbă, pentru care flirtul e cel mai plăcut joc, receptacolul bucuriilor juvenile, și a cărui inițiere au supt-o odată cu laptele mamei, fiindcă te pomenești cu ele cochetând fără să fi prins de veste! Unicul mesaj al acestor fete e să-și caute o împlinire, un cuplu pentru a deveni femei. În acest scop fac uz de toate armele cu care le-a înzestrat natura. Conversațiile lor își dirijează oricând turnura plină de eleganță mondenă și aplomb ori numai ciripitoare și guralivă, către un țel unic, pe care-l descifrezi cale de zece poște.

Tânărul Dorici obișnuia să-și rădă de asemenea fete. Chiar de cele mai simpatice și încântătoare. Fetișcana cu care s-a însurat fără să ceară consimțământul părinților, de fapt, nu făcuse nimic ca să-l

¹ 'La dracu' cu *L'Humanite!* – ziarul Partidului Comunist Francez (în limba franceză în original)